

ĢENERĀLADVOKĀTES KRISTĪNES ŠTIKSAS-HAKLAS [CHRISTINE STIX-HACKL] SECINĀJUMI,

sniegti 2004. gada 28. oktobrī¹

Satura rādītājs

I — Ievads	I - 4987
II — Atbilstošās tiesību normas	I - 4989
A — Kopienu tiesības	I - 4989
B — Valsts tiesiskais regulējums	I - 4990
III — Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi	I - 4991
IV — Juridiskais vērtējums	I - 4993
A — Ievada piezīmes	I - 4993
1) Par prejudiciālajiem jautājumiem	I - 4993
2) Par Direktīvu 96/92	I - 4995
a) Direktīvas satura būtība	I - 4995
b) Par Direktīvas piemērošanas jomu	I - 4997
3) Par izmeklēšanas gaitu	I - 4998
B — Par otro prejudiciālo jautājumu attiecībā uz Direktīvas 96/92 7. panta 5. punktā paredzēto diskriminācijas aizliegumu	I - 4998
1) Par nediskriminācijas principa piemērošanas apjomu saskaņā ar Direktīvas 96/92 7. panta 5. punktu	I - 4999
2) Par diskriminācijas esamību	I - 5000
a) Ilgtermiņa elektroenerģijas piegādes līgumu izvērtēšana saistībā ar Kopienu tiesībām	I - 5002
Direktīva 96/92 neparedz pienākumu lauzt līgumus	I - 5003
No konkurences tiesībām izrietošie novērtējuma pamatprincipi attiecībā uz ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumiem	I - 5004
Uzticētie pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi	I - 5006
b) Par prioritāru elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu un tās samērīgumu	I - 5007

1 — Oriģinālvaloda — vācu.

C — Par pirmo prejudiciālo jautājumu	I - 5010
1) EKL 28. pants kā pārbaudes mēraukla?	I - 5010
2) Par Kopienu konkurences tiesībām	I - 5013
a) EKL 81. panta un EKL 82. panta piemērošanas joma	I - 5013
b) EKL 86. panta 1. punkta piemērošanas joma	I - 5013
3) Elektroenerģijas importa jaudas prioritāra piešķiršana kā konkurences jautājums	I - 5014
V — Secinājumi	I - 5015

I — Ievads

vairāki privāti elektroenerģijas ražotāji un tīklu operatori ar noteiktā teritorijā ierobežotu monopolu vai bez tā, turklāt šo tirgu atvērtības pakāpe bija ļoti atšķirīga³.

1. Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 19. decembra Direktīva 96/92/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu² (turpmāk tekstā — “Direktīva” vai “Direktīva 96/92”) ievada Eiropas Kopienas elektroenerģijas tirgus liberalizācijas otro pakāpi. Pakāpeniski ieviešot dalībvalstīs konkurenci un atverot valstu tirgus, tiks radīts elektroenerģijas iekšējais tirgus. Procesa sākumā situācija dalībvalstīs bija ļoti atšķirīga: ja dažās dalībvalstīs elektroenerģijas ražotājs, pārvades un sadales uzņēmums — pārsvarā valsts uzņēmums — bija vertikāli integrēts uzņēmums ar ekskluzīvām tiesībām, tad citās dalībvalstīs darbojās

2. Pakāpeniska valstu elektroenerģijas tirgu liberalizācija pamatā nozīmēja konkurences radīšanu, atdalot ražotāju, pārvades un sadales uzņēmumus. Valstu elektroenerģijas tirgu integrācija, lai izveidotu Kopienas elektroenerģijas iekšējo tirgu, liek atbildēt uz vairākiem specifiskiem jautājumiem, it īpaši ņemot vērā sistēmu savstarpējo izmantojamību, kā arī transporta un apmaiņas kapacitāti. Iekšējā tirgus izveide paredz atbilstošu elektroenerģijas apmaiņu starp dalībvalstīm

3 — Pārskatam skat. *Per Conradi Andersen. Free movement of electricity: third party access and quantitative restrictions. Legal issues of European integration*, Nr. 2 (1994), 51. un turpmākās lpp.

pastāvošo tehnisko iespēju ietvaros. Tieši jaudas trūkums, savienojot elektroenerģijas tīklus, var kavēt elektroenerģijas pārvadi starp valstīm.

3. Līdztekus pamatjautājumiem Direktīvā noteiktā elektroenerģijas tirgus liberalizācija uzdod arī kompleksus pārejas jautājumus⁴. Jau pašā Direktīvas 24. pantā ir minēti tādi pārejas noteikumi attiecībā uz dalībvalstu dalības saistībām un garantijām, kuru izpilde pēc liberalizācijas ir neskaidra un kuri piešķir Komisijai plašas tiesības.

4. Šajā gadījumā Tiesai ir jāsniedz atbilde uz pārejas jautājumu saistībā ar elektroenerģijas tirdzniecību starp dalībvalstīm un jāizskaidro Kopienas noteikumu nozīme pēc tirgus atvēršanas attiecībā uz ilglaicīgajiem elektroenerģijas piegādes līgumiem, kas noslēgti pirms tirgus atvēršanas.

4 — Šeit ir norādīts tikai uz diskusiju par tā saucamo "stranded costs" finansēšanu, tātad par vēl nerefinsansēto investīciju izmaksām, kuras pagātnē tika ieguldītas, ņemot vērā ilglaicīgo līgumu darbību. Tā kā pēc tirgus atvēršanas šīs izmaksas nevarēs atgūt, rodas jautājums, cik lielā apmērā tās būtu jākompensē.

5. Pirms tirgus atvēršanas Nīderlandē elektroenerģijas tirgu noteica četru reģionālo elektroenerģijas ražotāju dibinātais uzņēmums *SEP*. Tas ir uzņēmums, kuram bija uzticēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, kuros ietilpa arī piegādes drošības garantēšana. Tā kā pašu saražotais apjoms nespēja nosēgt elektroenerģijas patēriņu un palielināt iekšzemes ražošanas apjomus nebija politiski iespējams, *SEP* noslēdza ilgtermiņa elektroenerģijas piegādes līgumus ar ārvalstu piegādātājiem. Šo līgumu termiņš beidzas tikai pēc tirgus atvēršanas. Tā kā sistēmas kapacitāte Nīderlandē, tāpat kā citās dalībvalstīs, ir ierobežota, Nīderlandes valdība garantēja *SEP* privilēģētas tiesības attiecībā uz elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu arī pēc tirgus atvēršanas. Šī prioritārā piešķiršana pēc tirgus atvēršanas ir sākotnējās tiesvedības priekšmets. Jaunie sadales uzņēmumi saistībā ar valsts tiesisko regulējumu šeit saskatīja konkurences kropļošanu, kas rada sekas, kuras nav izdevīgas šiem uzņēmumiem, un kas ir pretrunā ar Direktīvas vienlīdzīgās attieksmes principu.

6. Tādēļ Tiesai būtu jāizlemj, vai un cik lielā mērā var atlikt Direktīvā noteikto tirgus atvēršanu ar kopēju elektroenerģijas tīkla izveidi, ņemot vērā spēkā esošās vienošanās, kuras to stāšanās spēkā brīdī nodrošināja vispārēju tautsaimniecisku interešu izpildi.

Šis jautājums gan judikatūrā, gan Komisijas lēmumu pieņemšanas praksē līdz šim brīdim nav atbildēts. Turklāt ir jāpiemin, ka šis jautājums ir svarīgs *visiem* ar elektroenerģiju saistītajiem pakalpojumiem.

noteikumiem, kas ietverti 12. pantā un 81. līdz 89. pantā.

II — Atbilstošās tiesību normas

A — Kopienas tiesības

7. EKL 28. pants paredz:

“Dalībvalstu starpā ir aizliegti importa kvantitatīvie ierobežojumi un citi pasākumi ar līdzvērtīgu iedarbību.”

8. EKL 86. pants paredz (izvilkums):

“(1) Attiecībā uz publiskiem uzņēmumiem un uzņēmumiem, kam dalībvalstis piešķirušas īpašas vai ekskluzīvas tiesības, dalībvalstis nedz ievieš, nedz uztur spēkā tādus pasākumus, kas ir pretrunā šim Līgumam, jo īpaši

(2) Uz uzņēmumiem, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi [...], attiecas šajā Līgumā ietvertie noteikumi un jo īpaši noteikumi par konkurenci, ja šo noteikumu piemērojums *de iure* vai *de facto* netraucē veikt tiem uzticētos konkrētos uzdevumus. Tie nedrīkst ietekmēt tirdzniecības attīstību tiktāl, lai kaitētu Kopienas interesēm.”

9. Direktīvas 96/92 IV nodaļas “Pārvades sistēmas ekspluatācija” 7. pantā ir noteikts (izvilkums):

“(1) Dalībvalstis norīko vai uzdod uzņēmumiem, kam ir savas pārvades sistēmas, ņemot vērā efektivitātes un ekonomiskā līdzsvara apsvērumus, uz dalībvalsts noteiktu laiku norīkot sistēmas operatoru, kuram jāatbild par pārvades sistēmas ekspluatāciju, uzturēšanu un vajadzības gadījumā par pilnveidošanu attiecīgajā apgabalā un par tās starpsavienojumiem ar citām sistēmām, lai garantētu apgādes drošību.

(2) Dalībvalstis nodrošina to tehnisko noteikumu izstrādi un publicēšanu, ar ko noteic

tehniskā projekta un ekspluatācijas minimālo prasību savienojumam ar ražošanas objektu sistēmu, sadales sistēmām, tieši savienotajām patērētāju iekārtām, starpsavienojumu ķēdēm un tiešajām līnijām. Ar šīm prasībām nodrošina sistēmu savstarpējo izmantojamību, un tās ir objektīvas un nediskriminējošas. [...]

(3) Sistēmas operators atbild par enerģijas plūsmu pārvaldību sistēmā, ņemot vērā apmaiņu ar citām savstarpēji apvienotām sistēmām. [...]

(4) Sistēmas operators sniedz pietiekamu informāciju jebkuram citam tādas sistēmas operatoram, kas ir savienota ar attiecīgo sistēmu, lai nodrošinātu sistēmas [drošu un] efektīvu darbību, saskaņotu pilnveidošanu un savstarpēju izmantojamību.

(5) Sistēmas operators sistēmu lietotājiem vai sistēmu lietotāju grupām nerada nevienlīdzīgus nosacījumus, īpaši par labu saviem meitas uzņēmumiem vai akcionāriem.

[..]"

B — Valsts tiesiskais regulējums

10. Saskaņā ar 1989. gada 16. novembra likuma, kas paredz noteikumus par elektroenerģijas ražošanu, importu, pārvadi un pārdošanu (*Elektricitetswet*; turpmāk tekstā — "*EW 1989*") 8. pantu ir jāizraugās akciju sabiedrība vai sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kura kopā ar koncesionāriem saskaņā ar šī likuma 2. pantu gādās par drošu un efektīvu elektroenerģijas publisku sadali par iespējami zemām un sabiedrības interesēs attaisnojamām izmaksām.

11. Saskaņā ar *EW 1989* 34. pantu vienīgi izraudzītā sabiedrība bija tiesīga importēt Nīderlandē elektroenerģiju, kas paredzēta publiskai sadalei.

12. Ar 1998. gada 2. jūlija likumu, kas paredz noteikumus par elektroenerģijas ražošanu, pārvadi un piegādi (*Elektricitetswet*; turpmāk tekstā — "*EW 1998*") transponēja Direktīvu 96/92 un atcēla *EW 1989*.

13. Atbilstoši *EW 1998* 24. pantam sistēmas operators nedrīkst diskriminējot radīt nevienlīdzīgus nosacījumus sistēmas lietotājiem.

14. Atbilstoši *EW 1998* uzraudzība pār sistēmas pārvaldību un sistēmas operatoru

ir uzticēta *Dienst uitvoering en toezicht energie* (Enerģētikas nozares izpildes un kontroles dienests; turpmāk tekstā — “DTE”) direktoram. Saskaņā ar *EW 1998* 36. pantu šim direktoram ir pienākums lemt par nosacījumiem attiecībā uz pieeju šai sistēmai.

līdz 2005. gada 31. martam ne vairāk kā 900 MW un no 2005. gada 1. aprīļa līdz 2009. gada 31. martam ne vairāk kā 750 MW, ja šādas pārvades mērķis ir pildīt līgumu nosacījumus, kas noslēgti 1989. un 1990. gadā starp izraudzīto sabiedrību, no vienas puses, un attiecīgi *Electricité de France*, *Preussen Elektra AG* un *Vereinigte Elektrizitätswerke Westfalen AG*, no otras puses, 1998. gada 1. augustā spēkā esošajā redakcijā, un ja šie līgumi vēl ir spēkā.

15. Saistībā ar šo noteikumu *DTE* ar 1992. gada 12. novembra lēmumu pieņēma sistēmas pārvades (turpmāk tekstā — “Sistēmas kodekss”) nosacījumus.

[..]”

16. Saskaņā ar Sistēmas kodeksa 5.6.4. un 5.6.7. pantu elektroenerģijas importa jauda, pamatojoties uz ilgtermiņa importa līgumiem par pārrobežu elektroenerģijas pārvadi, tika prioritāri rezervēta saskaņā ar *EW 1989* izraudzītajai sabiedrībai.

III — Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

17. 2001. gada 21. decembra pārejas likuma par elektroenerģijas ražošanas nozari (*Overgangswet elektriciteitsproductiesector*; turpmāk tekstā — “2001. gada pārejas likums”) 13. panta 1. punkts paredz (izvilkums):

18. Četri reģionālie Nīderlandes elektroenerģijas ražotāji kontrolē *NV Samenwerkende Elektriciteitsproductiebedrijven* (turpmāk tekstā — “SEP”). Izpildot *EW 1989* 34. pantu, ar ministrijas 1990. gada 20. marta rīkojumu SEP kā vienīgajam uzņēmumam tika piešķirtas tiesības importēt elektroenerģiju publiskajai sadalei.

“Valsts augstsprieguma sistēmas operators, pamatojoties uz pieprasījumu, piešķir izraudzītajai sabiedrībai elektroenerģijas pārvadei

19. Vispārējo tautsaimniecisko interešu palpojamu ietvaros, kuri SEP bija jāsniedz saskaņā ar *EW 1989* 2. pantu un, lai nosegtu

Nīderlandes elektroenerģijas patēriņu, uzņēmums 1989. un 1990. gadā noslēdza ilgga-
dējus iepirkuma līgumus ar *Vereinigte Elek-
trizitätswerke Westfalen AG*, *Electricité de
France* un *PreussenElektra AG*. Līgums ar
visgarāko termiņu beidzas 2009. gadā.

20. Lai īstenotu *EW 1998*, *SEP* lielāko daļu
valsts augstsprieguma sistēmas pārvades
nodeva savam meitas uzņēmumam *TenneT
BV*, bet augstsprieguma sistēmas īpašumtie-
sības citam meitas uzņēmumam — *Sarrane
BV*. Pēc tam *SEP* savas daļas abos šajos
uzņēmumos pārdeva Nīderlandes valstij.

21. *Vereeniging voor Energie, Milieu en
Water, Amsterdam Power Exchange Sport-
market BV*, kā arī *NV Eneco* (turpmāk tekstā
— “prasītāji”) savos iebildumos *DTE* apstrī-
dēja prioritāru jaudas piešķiršanu atbilstoši
1999. gada 12. novembra Sistēmas kodeksam
elektroenerģijas pārvadei pārrobežu tīklos
SEP.

22. 2000. gada 17. jūlijā ar savu lēmumu
DTE šos iebildumus noraidīja kā nepamato-
tus.

23. Prasītāji cēla prasību pret *DTE* lēmumu
College van Beroep voor het bedrijfsleven

[Apelācijas tiesa tirdzniecības un rūpniecības
jautājumos], apgalvojot, ka importa jaudas
rezervēšana elektroenerģijas iepirkuma līgu-
miem *SEP*, kura pēc tirgus atvēršanas ne-
sniedz *EW 1998* noteiktos pakalpojumus ar
vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, ir pret-
runā ar diskriminācijas aizlieguma principu
un Direktīvu, kā arī ir pretrunā ar *EW 1998*.
Turklāt šis akts ir pieņemts, pārkāpjot EKL
28., 81., 82. un 86. pantu, respektīvi, nepie-
ļaujami ierobežo brīvu elektroenerģijas apriti.
Prasītāji norāda, ka Sistēmas kodeksā pare-
dzētā piešķiršanas metode bija jā kvalificē kā
tehniskie noteikumi un ka tādējādi tie bija
jāpaziņo Komisijai atbilstoši Direktīvai
83/189/EEK⁵.

24. Šādos apstākļos *College van Beroep voor
het bedrijfsleven* nolēma uzdot Eiropas Ko-
pienu Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1. a) Vai var atsaukties uz EKL 86. panta
2. punktu, lai pamatotu, ka uzņēmumu-
kam, kam agrāk uzticēti pakalpojumi
ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi
un kas uzņēmies zināmas saistības šajā
sakarā, joprojām tiek piešķirtas īpašas

5 — Padomes 1983. gada 28. marta Direktīva par informēšanas
kārtību tehnisko standartu un normu jomā (OV L 109, 8. lpp.).

tiesības, lai ļautu tam izpildīt minētās saistības, pēc šī īpašā, tam uzticētā uzdevuma izpildes?

Ja tas tā ir — vai piešķiršanas metode attiecībā uz elektroenerģijas pārrobežu pārvades jaudu iepriekš minētās tiesību normas izpratnē jākvalificē kā tehnisks noteikums?

b) Ja uz šo jautājumu tiek atbildēts apstiprinoši — vai režīms, kas paredz desmit gadu laikā prioritāri piešķirt no puses līdz ceturtdaļai (pakāpeniski samazinot) elektroenerģijas pārrobežu pārvades jaudas attiecīgajam uzņēmumam, tomēr nav spēkā, jo tas

b) Ja piešķiršanas metode jākvalificē kā tehnisks noteikums vai ja Elektroenerģijas Direktīvas 7. panta 5. punkts attiecas ne tikai uz tehniskiem noteikumiem — vai režīms, saskaņā ar kuru pārrobežu pārvades jauda tiek prioritāri piešķirta tādu līgumu vajadzībām, kas noslēgti īpaša sabiedriska uzdevuma ietvaros, atbilst šajā pantā noteiktajam nediskriminācijas principam?”

1. nav samērīgs ar sabiedriskajām interesēm, kam tas kalpo,

IV — Juridiskais vērtējums

2. ietekmē tirdzniecību tādā apmērā, kas ir pretrunā ar Kopienas interesēm?

A — *Ievada piezīmes*

1) Par prejudiciālajiem jautājumiem

II a) Vai Elektroenerģijas Direktīvas 7. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā paredzētais nediskriminācijas princips vienīgi sistēmas operatoram nosaka pienākumu neradīt nevienlīdzīgus nosacījumus, piešķirot pieeju sistēmai ar tehnisko noteikumu palīdzību?

25. Ar pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas būtībā noskaidrot, kādos apstākļos ir jāņem vērā EKL 86. panta 2. punkts, ja kādam uzņēmumam tiek piešķirtas īpašas tiesības un ja, iespējams, tās ir pretrunā ar Kopienas tiesībām. Šī jautājuma pamatā ir pieņēmums, ka Kopienas

tiesību normas principā ir pretrunā ar prioritāru elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu. Iesniedzējtiesa sava lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu apsvērumos min EKL 28., 81. un 82. pantu.

juridiskus viedokļus, kuri prejudiciālajā nolēmumā nemaz nav skarti un kuri, kā to vēsta Tiesā iesniegtie dokumenti, nav izskatīti pamata tiesvedībā”⁸.

26. Lai gan iesniedzējtiesa nelūdz interpretēt šos noteikumus, Francijas valdība savos rakstveida apsvērumos, kā arī vairākas citas mutvārdu procesā iesaistītās puses iedzīlīnājis šajā iesniedzējtiesas pieņēmumā.

28. Šajā lietā ir jāsecina, ka gan EKL 28. pants, gan EKL 81. un 82. pants ir iztīrīts valsts tiesā. No prejudiciālā nolēmuma izriet, ka neviens nopietni nav apstrīdējis, ka minētie noteikumi nepieļauj attiecīgās valsts tiesību normas⁹. Pēc manām domām, šīs lietas būtība ir nevis apšaubīt vai apstiprināt iesniedzējtiesas pieņēmumus, bet gan noskaidrot, cik lielā mērā Tiesai ir jābalstās uz attiecīgajiem Līguma noteikumiem, lai valsts tiesai sniegtu lietderīgu atbildi. Šajā sakarā ir jāpievērš uzmanība arī EKL 28., 81. un 82. pantam.

27. Atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai⁶ iesniedzējtiesai ir jālemj par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu nozīmi. Iespējamu šaubu gadījumos par to, vai šis jautājums ir uzdots atbilstoši tam, kā Kopienas tiesību normas izvērtē šo lietu, Tiesa var šo jautājumu pārformulēt⁷. Tiesa to var darīt tikai tiktāl, ciktāl tā “varētu pievienot lietai

29. Otrais prejudiciālais jautājums būtībā skar Direktīvas 7. panta 5. punktā minētā diskriminācijas aizlieguma saturu un apjomu. Šajā jautājumā vispirms ir jānoskaidro, vai diskriminācijas aizliegums attiecas tikai uz

6 — 2001. gada 6. decembra spriedums lietā C-472/99 *Clean Car Autoservice* (*Recueil*, I-9687. lpp., 13. punkts) un 2003. gada 7. janvāra spriedums lietā C-306/99 *Banque internationale pour l'Afrique occidentale* [BIAO] (*Recueil*, I-1. lpp., 88. punkts).

7 — Katrā ziņā Tiesa atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai mēģina sniegt iesniedzējtiesai lietderīgas norādes attiecīgā tiesiskā strīda atrisināšanai. Skat., piemēram, 2000. gada 4. jūlija spriedumu lietā C-424/97 *Hain* (*Recueil*, I-5123. lpp., 58. punkts) un 2000. gada 12. septembra spriedumu lietā C-366/98 *Geffroy* (*Recueil*, I-6579. lpp., 20. punkts).

8 — Šajā sakarā skat., piemēram, ģenerālvokāta Džeikobsa [Jacobs] secinājumus lietā C-207/01 *Altair Chimica* (2003. gada 11. septembra spriedums, *Recueil*, I-8875. lpp., 31. punkts).

9 — Skat. lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, 16. lpp.: “Puses neapstrīd, ka šie noteikumi [prioritāra importa elektroenerģijas jaudas piešķiršana] saskaņā ar EKL 28. pantu ir kvantitatīvs importa ierobežojums. Arī tālāk tekstā prasītāji skaidri neapstrīd, ka minētie noteikumi ir pretrunā arī ar citiem līguma punktiem.”

tehniskajām normām. Ja tas tā nav vai arī ja šie Sistēmas kodeksa strīdīgie noteikumi par prioritāru elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu ir kvalificējami kā tehniskas normas, tad būtu jāpārbauda, cik lielā mērā šo prioritāro tiesību garantēšana, lai izpildītu saistības, kuras izriet no ilgtermiņa elektroenerģijas piegādes līgumiem, ir uzskatāma par citus tirgus dalībniekus diskriminējošu normu.

valstu elektroenerģijas tirgu liberalizācijas un vienota iekšējā elektroenerģijas tirgus izveides otro posmu¹².

2) Par Direktīvu 96/92

30. Tā kā Tiesai vēl nav bijusi iespēja interpretēt Direktīvu 96/92, turpmāk īsi jāpaskaidro šīs Direktīvas saturs un piemērošanas joma.

32. No vienas puses, šis mērķis tiek īstenots, atdalot ražošanas, pārvades un sadales nozares, jeb veicot tā saucamo atdalīšanu vai "*unbundling*", bet, no otras puses, nodrošinot regulējamu pieeju attiecīgajām nozarēm.

33. Jaunu ražošanas jaudu būvei dalībvalstīs var izvēlēties atļaujas piešķiršanas procedūru un/vai konkursa procedūru, turklāt atļauju piešķiršanai un konkursiem ir jānotiek saskaņā ar "objektīviem, pārredzamiem un nediskriminējošiem kritērijiem"¹³.

a) Direktīvas satura būtība

31. Pēc Direktīvas 90/547/EEK¹⁰ un Direktīvas 90/377/EEK¹¹ Direktīva 96/92 ievada

34. Attiecībā uz tīkla izmantošanu Direktīvā ir ietverti noteikumi par pārvades sistēmu, sadales sistēmu ekspluatāciju un tirgus organizāciju saistībā ar sistēmas pieeju.

10 — Padomes 1990. gada 29. oktobra Direktīva par elektroenerģijas tranzītu pa pārvades un sadales tīkliem (OV L 313, 30. lpp.).

11 — Padomes 1990. gada 29. jūnija Direktīva par Kopienas procedūru, lai veicinātu atklātību uz gāzes un elektrības cenām, kas noteiktas tiešajiem lietotājiem rūpniecībā (OV L 185, 16. lpp.).

12 — Par Direktīvu 96/92 skat. Franga {Pfrang} (Pfrang, *Towards Liberalisation of the European Electricity Markets: the Directive concerning Common Rules for an Internal Market in Electricity in the Frame of the Competition and Internal Market Rules of the EC-Treaty*, Frankfurt, 1999), kā arī Lagondē {Lagondet} komentārus (Lagondet, *Du dogme du marché intérieur à la négociation sur le service public: à propos de la directive Électricité*, Europe Nr. 5, 1997, 4. lpp.).

13 — Direktīvas 96/92 4. pants.

35. Saistībā ar sistēmas pieeju Direktīvas 17. un 18. pantā ir paredzētas divas līdzvērtīgas procedūras, kuras jāizvēlas saskaņā ar "objektivitātes, pārredzamības un nediskriminācijas kritērijiem"¹⁴. Politiska kompromisa rezultātā dalībvalstis var izvēlēties starp sistēmas pieeju sarunu procedūrā (17. pants) un, piemērojot vienīgā pircēja procedūru (18. pants). Ja pirmajā procedūrā elektroenerģijas ražotāji, bet attiecīgajos gadījumos elektroenerģijas sadales uzņēmumi un tiešie patērētāji pieeju sistēmai var apspriest sarunu procedūrā tā, lai cits ar citu noslēgtu apgādes līgumus, tad otrajā procedūrā sistēmas operators nosaka vienīgo pircēju. Ņemot vērā panākto tirgus atvērtības pakāpi, 19. pantā ir noteikti saistoši mērķi ar konkrētiem termiņiem.

36. Dalībvalsts uz noteiktu laiku norīko sistēmas operatoru, kuram ir jāatbild par pārvades sistēmas ekspluatāciju¹⁵. Šis uzdevums paredz nodrošināt un garantēt "pārvades sistēmas ekspluatāciju, uzturēšanu un, ja nepieciešams, arī pilnveidošanu attiecīgā apgabalā, un tās starpsavienojumu ar citām sistēmām", tādējādi garantējot apgādes drošību. Direktīva nosaka arī sistēmas operatora un lietotāja attiecību pamatprincipus — tai skaitā arī ar šeit minētajiem sadales uzņēmumiem.

37. Sadales sistēmu ekspluatācijas ietvaros¹⁶ īpaši jāpiemin iespēja uzdot sadales uzņēmumiem

miem kādā noteiktā reģionā piegādāt elektroenerģiju par noteiktām cenām kā pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi¹⁷. Arī šajā gadījumā ir jāizraugās atbildīgais sistēmas operators.

38. Viens no galvenajiem Direktīvas noteikumiem ir minēts 3. pantā, kur tā 2. un 3. punkts būtībā atspoguļo EKL 86. panta 2. punkta elektroenerģijas tirgus regulējošās normas. Saskaņā ar šiem noteikumiem, ievērojot no EKL izrietošos pienākumus, dalībvalstīm ir tiesības "uzņēmumiem, kas darbojas elektroenerģijas nozarē, vispārēju ekonomisku interešu ietvaros uzlikt valsts pakalpojumu sniegšanas saistības, kas attiecas uz apgādes drošību, regularitāti, kvalitāti un cenu, kā arī apkārtējās vides aizsardzību". Šie noteikumi arī paredz, ka šīm saistībām "ir jābūt skaidri noteiktām, pārredzamām, nediskriminējošām un pārbaudāmām".

39. 3. panta 3. punkts skaidri noteic, ka daļu no Direktīvas noteikumiem var nepiemērot tiktāl, ciktāl "šo noteikumu piemērošana būtu šķērslis elektroenerģijas uzņēmumiem uzlikto saistību izpildei juridiski vai faktiski

14 — Direktīvas 96/92 16. panta otrais teikums.

15 — Direktīvas 96/92 7. panta 1. punkts.

16 — Direktīvas 96/92 10.–12. pants.

17 — Direktīvas 96/92 10. panta 1. punkts.

vispārīgās ekonomiskās interesēs un ciktāl tas neietekmētu tirdzniecības attīstību tādā mērā, ka ir pretrunā Kopienas interesēm”.

vispārējās tautsaimnieciskās interesēs piešķir dalībvalstīm plašas tiesības neizmantojot Direktīvas pamata noteikumus. Ņemot vērā minētos noteikumus, Direktīvas 3. panta 3. punkts pieļauj nepiemērot Direktīvas 5., 6., 17., 18. un 21. pantu. Šeit ir runa, no vienas puses, par Direktīvā noteiktajiem elektroenerģijas ražošanas galvenajiem liberalizācijas noteikumiem un, no otras puses, par pieeju sistēmai²⁰.

b) Par Direktīvas piemērošanas jomu

40. Direktīvā noteiktā tirgus liberalizācija dažos aspektos nav pilnīga¹⁸.

41. Vispirms ir jāatgādina, ka tirgus atvēršana bija rezervēta tikai noteiktiem tirgus dalībniekiem. No Direktīvas 19. panta izriet, ka dalībvalstīm ir pienākums atvērt tirgu tikai noteiktai daļai klientu¹⁹. Tikai šī noteiktā daļa klientu atbilstoši Direktīvas noteikumiem var slēgt elektroenerģijas piegādes līgumus.

42. Papildus tam Direktīvas 3. pantā noteiktās valsts pakalpojumu sniegšanas saistības

43. Turpretī saskaņā ar 3. pantu Direktīvas noteikumus par pārvades sistēmas ekspluatāciju — it īpaši Direktīvas 7. pantu — [dalībvalstis] nevar piemērot tā, lai rastos šaubas, vai ir pieļaujama atkāpe no šiem noteikumiem, atsaucoties uz sabiedrisko interešu pienākumiem esamību.

44. Ņemot šo visu vērā, kļūst skaidrs, kādēļ Direktīvas 39. apsvērumā ir norādīts, ka “ar šo direktīvu ir noteikts nākamais liberalizācijas posms”, pie kam “tai stājoties spēkā, daži šķēršļi tirdzniecībā ar elektroenerģiju starp dalībvalstīm tomēr saglabāsies”²¹.

18 — To apstiprina arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Direktīvas 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un Direktīvas 96/92/EK atcelšanu — paziņojumi par atkritumu glabāšanu un apstrādes pasākumiem (OV L 176, 37. lpp.) pieņemšana.

19 — Attiecībā uz gala patērētājiem saskaņā ar Direktīvas 19. panta 3. punktu visi gala patērētāji, kuru gada patēriņš ir lielāks par 100 GWh, ir tiesīgi patērētāji.

20 — 21. pantā ir noteikti priekšnoteikumi atļaujas ierīkot tiešo līniju saņemšanai.

21 — Skat. arī 2001. gada 13. marta spriedumu lietā C-379/98 *PreussenElektra (Recueil, I-2099. lpp., 78. punkts)*.

3) Par izmeklēšanas gaitu

45. Komisijas daudzcinātā pieeja par sekundāro tiesību normu prioritāru pārbaudi metodoloģiski izskatās pareiza, jo Direktīva 96/92 ir liberalizācijas direktīva. Tādēļ saistībā ar Direktīvas 96/92 interpretāciju vispirms būtu jāatbild uz otro prejudiciālo jautājumu. Protams, ka primāro tiesību normas joprojām ir svarīgas, jo ar Direktīvu tās nevar atcelt²². Primārās tiesības arī turpmāk ir jāņem vērā kā pārbaudes mēraukļa tajās jomās, kurās nav veikta Direktīvā paredzētā saskaņošana.

46. Attiecībā uz pirmo prejudiciālo jautājumu jautājums par EKL 86. panta 2. punkta piemērošanu nav atdalāms no iepriekšējā jautājuma par esošajiem Kopienų tiesību pārkāpumiem, pamatojoties uz valsts tiesību normām.

47. Attiecībā uz EKL 28. pantu īpašas pārbaudes nepieciešamība būtībā ir atkarīga no sekundārajās tiesībās noteiktā diskriminācijas aizlieguma apjoma.

22 — Skat. arī trešo Direktīvas apsvērumu, saskaņā ar kuru "šīs direktīvas noteikumiem nevajadzētu ietekmēt [...] līgumu pilnīgu piemērošanu, īpaši to noteikumu pilnīgu piemērošanu, kas attiecas uz iekšējo tirgu un konkurenci".

48. Ņemot vērā prejudiciālajā nolēmumā valsts tiesas citētās Kopienų konkurences tiesību normas — EKL 81. pantu un EKL 82. pantu — vispirms ir jāpārbauda, kāda nozīme būtu jāpiešķir apstāklim, ka prioritāras piekļuves sistēmai garantēšana ilglaicīgiem "spēkā esošajiem līgumiem" ir pamatota ar likumu.

B — Par otro prejudiciālo jautājumu attiecībā uz Direktīvas 96/92 7. panta 5. punktā paredzēto diskriminācijas aizliegumu

49. Jautājumu par Direktīvas 96/92 7. panta 5. punktā noteiktā nediskriminācijas principa pārkāpumu, pamatojoties uz valsts tiesību normām, var iedalīt divos apakšjautājumos. Vispirms Tiesai ir jānoskaidro, vai nediskriminācijas princips ir attiecināms tikai uz tehniskajiem noteikumiem. Vienlaicīgi ir arī jāpārbauda, vai elektroenerģijas importa jaudas prioritāru piešķiršanu var uzskatīt par tehniskajiem noteikumiem. Ja iepriekš minētais tiek noliegts vai arī nediskriminācijas princips ir vispārēji piemērojams, tad būtu jāpārbauda, cik lielā mērā minētās valsts tiesību normas ir pretrunā ar nediskriminācijas principu.

1) Par nediskriminācijas principa piemērošanas apjomu saskaņā ar Direktīvas 96/92 7. panta 5. punktu

noslēgtie ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumi. Pamata prāva apstiprina šo apsvērumu: šajā lietā problēmu nerada ierobežotā elektroenerģijas jauda, bet gan izmantotie elektroenerģijas jaudas sadales kritēriji.

50. Saskaņā ar Direktīvas 96/92 7. panta 5. punktu sistēmas operators sistēmas lietotājiem vai sistēmas lietotāju grupām nerada nevienlīdzīgus nosacījumus, īpaši — par labu saviem meitas uzņēmumiem vai akcionāriem.

51. Ne šo noteikumu redakcija, ne vispārējā sistēma, ne arī nozīme un mērķis ne mazākā mērā nepamato uzskatu, ka šajos noteikumos paredzētais nediskriminācijas princips ir attiecināms tikai uz tehniskajiem noteikumiem.

52. 7. panta 5. punktā paredzētā nediskriminācijas principa teksts norāda uz to, ka tas neattiecas tikai uz tehniskajiem noteikumiem. Šajā sakarā, lai īsi pievērstos iesniedzētāja pakārtotajam jautājumam, ir jānorāda, ka prioritāru elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu tikai ļoti nosacīti var uztvert kā tehniskos noteikumus. Drīzāk tas ir tikla operatora darba lēmums, kas pilnīgi nav saistīts ar tehniskiem jautājumiem. Šāda jaudas piešķiršana sevi ietver esošās jaudas sadales principus, ko ierobežo sistēmas tehniskās iespējas; prioritāru daļējas šīs elektroenerģijas jaudas piešķiršanu nosaka nevis tehniski principi, bet gan ekonomiski vai tiesiski jautājumi — šajā gadījumā tie ir

53. Iesniedzējtiesa pamatoti atzīmē, ka 7. panta 2. punkts uzliek dalībvalstīm pienākumu izstrādāt tehniskos noteikumus, ar kuriem nosaka tehniskā projekta un ekspluatācijas minimālās prasības savienojumam ar ražošanas objektu sistēmu, sadales sistēmām, tieši savienotajām patērētāju iekārtām, starpsavienojuma ķēdēm un tiešajām līnijām, lai gan saskaņā ar 7. panta 2. punkta 2. teikumu šīm prasībām ir jānodrošina sistēmu savstarpējā izmantojamība un tām ir jābūt objektīvām un nediskriminējošām. Bet ja 7. panta 2. punkta 2. teikums jau paredz tehniskajiem noteikumiem piemērojamu nediskriminācijas principu, tad nav skaidrs, kādēļ lai to pašu noteikumu 5. pantā minētais diskriminācijas aizliegums attiektos tikai uz tehniskajiem noteikumiem, kas būtu tikai nevajadzīgs aizlieguma atkārtojums.

54. Lai gan 7. panta 5. punkts atrodas Direktīvas IV nodaļā "Pārvaldes sistēmas ekspluatācija", tā ir būtiska Direktīvas 96/92 sastāvdaļa, kas nosaka jebkāda veida diskriminācijas aizliegumu starp tirgus dalībniekiem. Pat Direktīvas 3. pants kā šī sektora

vispārējs noteikums skaidri noteic, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai “[...] [minētie uzņēmumi netiktu šķiroti] pēc tiesībām vai pienākumiem”²³. Skaidri redzams, ka nediskriminācijas princips šajā direktīvā ir minēts vairākās vietās un tas ir vispārēji piemērojams. Jāņem vērā arī tas, ka tirgus atvēršana var izdoties tikai tādā gadījumā, ja tirgus dalībnieku pieeja tirgum netiks apgrūtināta ar diskriminējošiem līdzekļiem.

2) Par diskriminācijas esamību

55. Direktīvas 96/92 7. panta 5. punktā noteiktais nediskriminācijas princips acīmredzami ir tāda vispārējā vienlīdzības principa īpaša izpausme, kurš paredz, ka pielīdzināmus lietas apstākļus nedrīkst izvērtēt atšķi-

rīgi un atšķirīgus lietas apstākļus — vienādi, izņemot gadījumus, kad to ir iespējams objektīvi pamatot²⁴.

56. *B.V. Nederlands Elektriciteit Administratiekantoor* (turpmāk tekstā — “NEA”) kā SEP saistību pārņēma, ko atbalsta Nīderlandes un Francijas valdības, būtībā atzīst, ka atšķirīgajā attieksmē pret tirgus dalībniekiem attiecībā uz elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu nevarētu saskatīt nevienlīdzīgu attieksmi, ja SEP un citi tirgus dalībnieki neatrastos vienādā vai vismaz pielīdzināmā situācijā. NEA kā SEP saistību pārņēma šajā sakarā norāda, ka pirms tirgus liberalizācijas noslēgtie ilgtermiņa elektroenerģijas piegādes līgumi un tajos ietvertās iepirkuma saistības ir tā laika valdības politisks lēmums²⁵. Vēlāk atšķirīgā situācija radās tādā veidā, ka līgumu slēgšanas brīdī SEP sniedza pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi un šie noslēgtie līgumi garantēja uzlikto saistību izpildi. Līdz ar to SEP situācija atšķīrās no konkurentu situācijas,

23 — Direktīvā ietvertie nediskriminācijas principi attiecas uz uzņēmumu izvēli, būvējot jaunus ražošanas objektus (4. pants), uz ražošanas objektu dispečervadību (8. panta 2. punkts), uz piekļuves garantēšanu sistēmai (16. pants) un uz atļaujas piešķiršanu tiešo līniju būvei (21. panta 2. punkts). Ne tikai pārvades sistēmu operatoram ir jāievēro nediskriminācijas principi (7. panta 5. punkts), bet arī sadales sistēmu operatoram (11. panta 2. punkts). Direktīvā noteiktā prasība par atsevišķu pārskatu veikšanu uzņēmumu sadalīšanas noteikumu ietvaros saskaņā ar 14. panta 3. punktu nodrošina “izvairīšanos no diskriminācijas, kompensāciju novirzīšanu citām jomām un konkurences traucējumiem”.

24 — Par šo definīciju skat. 2003. gada 9. septembra spriedumu lietā C-137/00 *Milk Marque* (*Recueil*, I-7975. lpp., 126. punkts). Skat. arī 1988. gada 20. septembra spriedumu lietā 203/86 *Spānija/Padome* (*Recueil*, 4563. lpp., 25. punkts), 1997. gada 17. aprīļa spriedumu lietā C-15/95 *EARL de Kerlast* (*Recueil*, I-1961. lpp., 35. punkts), 2000. gada 13. aprīļa spriedumu lietā C-292/97 *Karlsson u.c.* (*Recueil*, I-2737. lpp., 39. punkts) un 2003. gada 6. marta spriedumu lietā C-14/01 *Niemann* (*Recueil*, I-2279. lpp., 49. punkts).

25 — Šajā saistībā tiek iebilsts, ka ilgtermiņa elektroenerģijas piegādes līgumi juridiski ir jāuztver kā papildu elektroenerģijas ražošanas jaudas ieguves aizvietojumus.

jo pārējie uzņēmumi nesniedza pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Turklāt SEP akcionāriem tirgus atvēršanas dēļ ir radušās tā saucamās “stranded costs”.

dalībnieka iespēju piekļūt tirgum, kas savukārt ir pretrunā ar liberalizācijas mērķi. Pamata lieta skaidri norāda uz šo problēmu: prioritāra elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana, lai izpildītu ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumus, var būtiski apgrūtināt citu sadales operatoru piekļuvi starpvalstu sadales tīklam²⁷. Ja šo citu uzņēmumu darbības modeļa pamatā, salīdzinot ar nacionālajām cenām, ir lētas elektroenerģijas imports un sadale, tad cenu konkurences telpa šajā sadales tirgū tiek būtiski ierobežota.

57. Šie argumenti, cik tie pēc būtības ir pareizi, nav pārliecinoši principiālu metodisku apsvērumu dēļ. SEP un attiecīgi NEA kā tās saistību pārņemējas situācija ir jāsalīdzina ar prasītāju situāciju, ņemot vērā Direktīvā noteikto un īstenoto tirgus atvēršanu. Jautājums nav par to, vai abām tirgus dalībnieku kategorijām to pagātnes dēļ ir atšķirīgas izejas pozīcijas, bet gan par to, vai saskaņā ar liberalizācijas Direktīvu, proti, Direktīvu 96/92, ir pieļaujama diferencēšana likumu normās.

58. Nediskriminējošu principu piemērošana — lasīt: piekļuves garantēšana saskaņā ar objektīviem un pārskatāmiem kritērijiem²⁶ — ar sistēmu saistītu tautsaimniecības nozaru liberalizācijas ietvaros, piemēram, elektroenerģijas nozarē, ir neizbēgama. Jebkāda tirgus dalībnieku diferencēšana apdraudētu vai pilnībā nepieļautu kāda noteikta tirgus

59. Ja patiešām pastāv Direktīvas mērķi paredzētās konkurences ierobežojumi, tad būtu jāpārbauda, cik lielā mērā šo ierobežojumu iemesli objektīvi pamato atklāto, no konkurences ierobežojumiem izrietošo nevienlīdzīgo attieksmi pret tirgus dalībnie-

26 — Sal. ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. jūnija Regulas (EK) Nr. 1228/2003 par nosacījumiem attiecībā uz piekļuvi elektrotīklam pārrobežu tirdzniecībā pielikuma 2. punktu (OV L 176, 1. lpp.; turpmāk tekstā — “Regula Nr. 1228/2003”): “Pārvides sistēmu operatori vai, ja vajadzīgs, dalībvalstis nosaka nediskriminējošus un pārredzamus standartus, kuros paredzēts, kādas sastrēgumu pārvaldības metodes un kādos apstākļos tie piemēros” (autora izcēlums).

27 — Skat. arī 1998. gada 22. jūnija Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 98/30/EK par kopīgiem noteikumi dabasgāzes iekšējam tirgum 13. apsvērumu (OV L 204, 1. lpp.): “ilgtermiņa plānošana var būt viens no līdzekļiem, kā pildīt minētās valsts pakalpojumu sniegšanas saistības, ņemot vērā iespēju, ka trešās personas var lūgt pieeju sistēmai”.

kiem. *NEA* minētie iemesli var būt lietišķs pamatojums, lai objektīvi pamatotu šo diferencēšanu.

priekšnoteikums ir tāds, ka Kopienų tiesības arī pēc Direktīvas 96/92 stāšanās spēkā pieļaus ilgtermiņa līgumu saglabāšanu un ka šis privilēģētais stāvoklis nepārsniegs mērķa sasniegšanai nepieciešamos apjomus²⁸.

60. Bet vispirms ir jāmin, ka nevienu no minētajiem apstākļiem atsevišķi nevar uzskatīt par objektīvu diferencēšanas pamatojumu. Prioritāras elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanas garantēšana, pamatojoties uz spēkā esošiem ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumiem, liberalizētā tirgū nav attaisnojama. Tāpat arī nevar atsaukties uz pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi sniegšanu, jo brīdī, kad tika garantētas prioritāras elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanas tiesības, uzņēmums šāda veida pakalpojumus nesniegda.

a) Ilgtermiņa elektroenerģijas piegādes līgumu izvērtēšana saistībā ar Kopienų tiesībām

61. Objektīvu *SEP* un attiecīgi tās saistību pārņemējas privilēģētā stāvokļa attaisnojumu varētu rast kombinētā abu punktu apskatā: ņemot vērā Direktīvas 7. panta 5. punktā minēto vienlīdzīgās attieksmes principu, šo privilēģēto stāvokli varētu pamatot ar to, ka šāds stāvoklis uzņēmumam bija vajadzīgs, lai izpildītu noslēgtos ilgtermiņa līgumus par elektroenerģijas iepirkšanu, kurus uzņēmums noslēdza, lai varētu pildīt ar pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi uzliktās saistības. Bet šāda pamatojuma

62. 2001. gadā pieņemtais pārejas likums paredz saistību starp tajā noteikto prioritāro elektroenerģijas importa jaudu piešķiršanu *SEP* un šo uzņēmumu un ārvalstu elektroenerģijas ražotāju noslēgtajiem ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumiem tiklīdz, ciktāl likuma 13. panta 1. punktā ir noteikts, ka prioritāras jaudas piešķiršana ir atkarīga no šādu līgumu pastāvēšanas un prioritāro piešķiršanas tiesību garantēšanu skaidri paredz attiecīgo līgumu izpildei.

28 — Par saistību starp diferencētas attieksmes objektīvu pamatojumu un samērīguma pamatprincipu skat. Tridimas. *The General Principles of EC Law*. Oksfoda, 2000, it īpaši 351. lpp.: "A test of proportionality is inherent in the concept of 'objective justification'." Skat. arī Tiesas judikatūru, piemēram, 1998. gada 24. novembra spriedumu lietā C-274/96 *Bickel* (*Recueil*, I-7637. lpp., 27. punkts): "Šāds [diferencēšanas kritērijs] var tikai tad būt pamatots, ja tas ir balstīts uz objektīviem, no attiecīgās personas pilsonības neatkarīgiem iemesliem un ir atbilstošs tam mērķim, kurš tiek īstenots saskaņā valsts tiesību normām" (autora izcēlums).

Direktīva 96/92 neparedz pienākumu lauzt līgumus

64. Šajā sakarā Komisija turpina uzsvērt, ka Direktīva 96/92 ir jāinterpretē saskaņā ar tiesiskās drošības un tiesiskās palāvības aizsardzības principiem. No judikatūras³⁰ it īpaši ir jāsecina, ka "Kopienu materiālo tiesību normas [...] ir jāinterpretē tādējādi, lai tās attiektos tikai uz lietas apstākļiem, kas radušies pirms šo tiesību stāšanās spēkā, ciktāl no tās redakcijas, noteiktā mērķa vai uzbūves nepārprotami izriet, ka tām būs šāda iedarbība". Attiecībā uz ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumu pastāvēšanu, kas noslēgti pirms Direktīvas 96/92 stāšanās spēkā, šī Direktīva nesniedz atbilstošu skaidrību un noteiktību.

63. Vispirms ir jāmin, ka Direktīvā nav ietvertas tieši izteiktas norādes attiecībā uz spēkā esošiem ilgtermiņa elektroenerģijas piegādes līgumiem, lai gan saskaņā ar līdz šim neapstrīdētajiem SEP izteikumiem šādi elektroenerģijas piegādes līgumi šajā nozarē tiek slēgti ļoti bieži. No Direktīvas izriet, ka "ilgtermiņa plānošana [...] var būt viens no līdzekļiem minēto valsts pakalpojumu sniegšanas saistību izpildei"²⁹. Vēlāk pieņemtajā Regulā Nr. 1228/2003 acīmredzami ir paredzēts, ka pamatā šādi līgumi ir spēkā esoši: Direktīvas pielikumā par pamatnostādnēm par valstu elektrosistēmu starpsavienojumu pieejamās pārvades jaudas piešķiršanu un pārvaldīšanu attiecībā uz ilgtermiņa līgumiem ir skaidri noteikts, ka "prioritāras tiesības piekļūt starpsavienojumu jaudai *nepiešķir* tiem līgumiem, kuri pārkāpj EK līguma 81. un 82. pantu". Tālāk ir skaidri noteikts, ka "esošajiem ilgtermiņa līgumiem, kad tos iesniedz atjaunošanai, *nav* pirmpirkuma tiesību" (autora izcēlums). No tā ir jāsecina, ka sekundārās tiesības, ņemot vērā primāro tiesību prasības, principā pieļauj ilgtermiņa līgumu slēgšanu.

65. Lai izvērtētu ilgtermiņa līgumus no Kopienu tiesību viedokļa, vispirms uzmanība būtu jāpievērš konkurences noteikumiem EKL 81. un EKL 82. pantā, turklāt šeit varētu atsaukties arī uz EKL 86. panta 2. punktu tiktāl, ciktāl ir noslēgti attiecīgie līgumi, lai izpildītu pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi sniegšanas saistības.

29 — 14. apsvērums. Skat. arī Direktīvas 96/92 3. panta 2. punkta pēdējo teikumu: "Lai izpildītu iepriekš minētās valsts pakalpojumu saistības, tās dalībvalstis, kuras to vēlas, var ieviest izpildes ilgtermiņa plānošanu".

30 — 1982. gada 10. februāra spriedums lietā 21/81 *Bout* (*Recueil*, 381. lpp., 13. punkts).

No konkurences tiesībām izrietošie novērtējuma pamatprincipi attiecībā uz ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumiem

laikā līguma puses veiku investīcijas, piemēram, elektroenerģijas eksportētājam investējot jaunās ražošanas iekārtās un elektroenerģijas importētājam investējot sistēmas jaudas palielināšanā, jo šāda veida investīcijas ir labvēlīgas katram tirgus dalībniekam, ja vien līgumslēdzēju puses šīs investīcijas tiešām veic pašas³¹.

66. Šajā sakarā, nevēloties šajā vietā izskatīt jautājumu par EKL 81. un EKL 82. panta piemērojamību attiecīgajām valsts tiesību normām, ir ļoti svarīgi pieminēt, ka *SEP* tiktāl, ciktāl to atbalsta Nīderlandes, Francijas un Norvēģijas valdības, uzsver elektroenerģijas nozarē nepieciešamo investīciju apjomu. Esošās investīcijas elektroenerģijas nozarē ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumu saistību izpildei gan EKL 81. panta, gan EKL 82. panta izpratnē varētu būt svarīgs arguments.

67. Saskaņā ar EKL 81. panta 1. punktu visas vienošanās starp uzņēmumiem, kuras var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū, ir aizliegtas kā nesaderīgas ar kopējo tirgu. EKL 81. panta 3. punkts paredz izņēmumu tādā gadījumā, ja attiecīgās vienošanās paredz objektīvas priekšrocības, kas kompensētu konkurencei neizdevīgo vienošanos. Ja ilgtermiņa līgumu negatīvo ietekmi attiecina uz konkurenci, tad šajā lietā varētu atsaukties uz izņēmuma gadījumu, ja šo līgumu izpildes

68. Attiecībā uz EKL 82. pantu un no tā izrietošā tirgus monopolstāvokļa aizlieguma ir jāatzīmē, ka vispārējā diskusija drīzāk attiecas nevis uz pašiem elektroenerģijas piegādes līgumiem, bet gan uz to īstenošanai, iespējams, nepieciešamajām importa jaudas prioritāras piešķiršanas garantijām, kā tas ir arī šajā gadījumā. Attiecīgs pārkāpums būtu saskatāms, ja tikla operators vienādu pakalpojumus klientiem sniegtu ar dažādiem noteikumiem (82. panta c) apakšpunkts), kā rezultātā negatīvi tiktu ietekmēta citu tirgus dalībnieku konkurētspēja. Prioritāra elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana būtu jāvērtē kā pamatota prioritāru tiesību nodrošināšana dažiem klientiem. Objektīvs pama-

31 — Skat. arī nesaistošo Komisijas diskusijas pamatojumu *6th Regulatory Forum for Electricity* Florencē (2000), *Compatibility of long term electricity transmission capacity reservations with EC competition law, Discussion Paper, prepared by DG Competition for the 6th Regulatory Forum for Electricity in Florence* (2000. gada novembris).

tojums šādai nevienlīdzīgai attieksmei būtu jau minētās ieguldītās investīcijas ilgtermiņa elektroenerģijas piegādes līgumu ietvaros, turklāt labumu gūstošai pusei būtu šīs investīcijas jāveic tik ilgi, cik ilgi tā ieņem šādu prioritāru stāvokli.

69. Līdz ar to ir jāsecina, ka šāda veida ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumu neapstrīdēšana no konkurences tiesību viedokļa paredz, ka, pildot šos līgumus, investīcijas ir jāveic tai līgumslēdzējai pusei, kura gūst labumu no prioritāras importa jaudas piešķiršanas, lai pildītu šo noslēgto līgumu saistības. Šajā lietā būtisks apsvēruma ir tas, ka attiecīgo ilgtermiņa līgumu izpildes laikā izveidotie neizdevīgie konkurences apstākļi konkurējošiem uzņēmējiem tiek kompensēti ar šīm investīcijām.

70. Ja *SEP* un Nīderlandes valdība norāda uz ilgtermiņa līgumā paredzētajām iepirkumu jaudas garantēšanas izmaksām, tad ir jāapšaubā, vai šādas izmaksas varētu uztvert kā konkurenci veicinošas investīcijas. Lai gan *SEP* un Nīderlandes valdība argumentē, ka šīs izmaksas ir salīdzināmas ar jaunu ražošanas objektu celtniecības izmaksām, jo no finansiālā viedokļa nav nekādu atšķirību, vai elektroenerģijas importētājs, ilgtermiņā nodrošinot elektroenerģijas piegādi, investē jaunās ražošanas objektos vai šādos ilgter-

miņa līgumos. Pret to ir jāiebilst, jo savstarpēji apvienoto sistēmu jaudas palielināšana attīsta konkurenci tikai tiktāl, ciktāl papildu jauda ir pozitīvs elements arī jauniem tirgus dalībniekiem, kamēr no apjoma neatkarīgās izmaksas par noteikta apjoma elektroenerģijas piegādi ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumu ietvaros galvenokārt nodrošina elektroenerģijas piegādi uz izdevīgākiem, no apjoma atkarīgiem noteikumiem. Pēdējais punkts vēl vairāk stiprina vadošā elektroenerģijas uzņēmuma konkurences stāvokli, un tas nekādi neveicina vispārējo konkurenci. Tādējādi *SEP* monopolstāvoklis tiek tiktāl nostiprināts, ka šis uzņēmums ir spējīgs vidējā laika posmā garantēt salīdzinoši lētu elektroenerģijas ieguves vietu ārvalstīs, kas savukārt vēl vairāk samazina *SEP* jauno konkurentu darbības modeļa pievilcību.

71. Šajā gadījumā līdz galam vēl nav noskaidrots, vai un cik lielā mērā *SEP* vai šī uzņēmuma elektroenerģijas piegādātājs ir veicis investīcijas, lai izpildītu attiecīgā ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līguma saistības. Tādēļ valsts tiesai ir līdz galam jāizvērtē šīs konkrētās lietas apstākļi. Gadī-

jumā, ja tiks secināts, ka attiecīgie ilgtermiņa līgumi nav saderīgi ar EKL 81. un 82. pantu, būtu jānoskaidro, cik lielā mērā var ņemt vērā šo ilgtermiņa līgumu pamatojumu atbilstoši EKL 86. panta 2. punktam.

Uzticētie pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi

72. EKL 86. panta 2. punktā ir minēts izņēmuma noteikums uzņēmumiem, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Šis noteikums atļauj dalībvalstīm piešķirt šādiem uzņēmumiem šim Līgumam neatbilstošas izņēmuma tiesības³². Tiesa savos spriedumos par elektroenerģijas un gāzes importa un eksporta monopoluzņēmumiem³³ ir noteikusi, ka EKL 86. panta 2. punktu var ņemt vērā kā pamatojumu tādu Līguma noteikumu pārkāpumiem, kas attiecas uz dalībvalstīm, piemēram, EKL 31. panta pārkāpumu³⁴.

73. Iepriekš minētā priekšnoteikums tomēr ir tāds, ka šo Līguma noteikumu izņēmumu var piemērot tikai tad, ja tas ir vajadzīgs, lai uzņēmums varētu sniegt tam uzticētos pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi.

74. EKL 86. panta 2. punkta piemērošanas priekšnoteikums ir tāds, ka attiecīgajiem uzņēmumiem vispār tiek uzticēts šāds īpašs uzdevums. Šajā gadījumā nav apstrīdams, ka pirms tirgus atvēršanas ar Direktīvu 96/92 SEP bija uzticēts šāds uzdevums³⁵.

75. Tāpat netiek apstrīdēts, ka minētie ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumi tika noslēgti pirms tirgus liberalizēšanas, lai izpildītu uzdevumus, kas uzticēti saistībā ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Raugoties no šāda viedokļa, nerodas šaubas, ka minētie līgumi ar lielu varbūtību vismaz to noslēgšanas brīdī atbilda EKL 86. panta 2. punkta prasībām.

76. Ja šie ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumi to noslēgšanas brīdī atbilda Kopienas tiesību normām, tad tālāk ir jāpārbauda, cik lielā mērā ir jānodrošina prioritāra elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana, lai varētu šos līgumus izpildīt. Šeit būtu jāpārbauda, vai attiecīgās valsts tiesību normas ir piemērotas attiecīgajam mērķim, respektīvi, šādu ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumu izpildei.

32 — Galvenokārt 1993. gada 19. maija spriedums lietā C-320/91 *Corbeau* (*Recueil*, I-2533. lpp., 14. punkts).

33 — 1997. gada 23. oktobra spriedumi lietā C-157/94 Komisija/Nīderlande (*Recueil*, I-5699. lpp.), lietā C-158/94 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-5789. lpp.), lietā C-159/94 Komisija/Francija (*Recueil*, I-5815. lpp.) un lietā C-160/94 Komisija/Spanija (*Recueil*, I-5851. lpp.). It īpaši skat. sprieduma Komisija/Nīderlande 32. punktu.

34 — Attiecībā uz EKL 49. pantu skat. arī 2000. gada 10. februāra spriedumu apvienotajās lietās C-147/97 un C-148/97 *Deutsche Post* (*Recueil*, I-825. lpp., 55. punkts).

35 — Citētajā 1997. gada 23. oktobra spriedumā lietā Komisija/Nīderlande (skat. 33. zemsvītras piezīmi) Tiesa skaidri ir atzinusi, ka SEP saskaņā ar vecajām tiesību normām sniedza vispārīgās tautsaimnieciskās interesēs uzticētus valsts pakalpojumus.

b) Par prioritāru elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu un tās samērīgumu

rakstveida apsvērumos³⁷, kā, piemēram, iekšzemes elektroenerģijas ražotāju apspiešana, lai saņemtu visu privilēģēti garantēto elektroenerģijas importa jaudas apjomu un uzturētu augstas iekšzemes elektroenerģijas cenas, var uzskatīt tikai par pieņēmumiem.

77. Prioritāra elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana atbilstoši minētajām valsts tiesību normām ir piemērota metode, lai nodrošinātu spēkā esošo ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumu saistību izpildi.

78. Neskatoties uz iepriekš minēto ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumu atbilstību Kopienas tiesībām, ir jāsecina, ka līgumi, kuru izpildei bija jānodrošina prioritāra elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana, pēc neapstrīdētiem izteikumiem bija parasts risinājums elektroenerģijas jomā un šāda rīcība netika uzskatīta par tiesību pārkāpumu.

79. Par attiecīgajiem pārkāpumiem, piemēram, slēdzot ilgtermiņa līgumus tajā brīdī, kad, atceļot valsts vispārējās tautsaimnieciskās interesēs uzliktos pienākumus, jau bija paredzama tirgus atvēršana, netika izvirzīti iebildumi³⁶. Citus pārkāpumus, kurus *Vereininging voor Energie, Milieu en Water* minēja

80. Nepieciešamība pēc prioritāras elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanas būtu pieņemama, ja nebūtu citu noteikumu, kas mazāk kavētu prasītāju piekļuvi sistēmai. Ir jājautā, vai šādu noteikumu trūkums traucētu līgumu turpināšanu.

81. Šajā sakarā strīdīgi tika diskutēts jautājums, cik lielā mērā ir iespējams šos ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumus tiesīgā ceļā lauzt vai cik lielā mērā ekonomiski var prasīt no *SEP*, lai spēkā esošo ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumu izpildei nevajadzētu prioritāri piešķirt elektroenerģijas importa jaudas. Šeit ļoti nozīmīgs aspekts ir tādas Kopienas tiesību normas trūkums, kas attiecas kā uz vispārēju līgumu laušanas pienākumu, tā arī uz dalībvalstu enerģētikas politikas izvēli starp pastāvošo līgumu turpināšanu un iespējamo izmaksu segšanu, kas rastos līgumu laušanas gadījumā. *Vereininging voor Energie, Milieu en*

36 — Šajā sakarā nav jāņem vērā, vai arī turpmāk saskaņā ar Direktīvu 96/92 ir iespējams noslēgt ilgtermiņa iepirkuma līgumus. Minētais pretrastiskums, kas varētu būt nozīmīgs saskaņā ar EKL 82. pantu, attiecas uz rīcību, kura tiek vēsta uz tirgus atvēršanas traucēšanu vai kavēšanu.

37 — 33. punkts.

Watter izklāstīja³⁸, ka ir tikusi apsvērtā iespēja līgumu lauzt un segt no tā izrietošās izmaksas kā *stranded costs*, bet beigās šis variants tika atzīts par nelietderīgu³⁹. Šeit ir runa par attiecīgās dalībvalsts diskrecionāru lēmumu, kas jebkurā gadījumā nav pretrunā ar sekundārajām tiesībām⁴⁰.

gās valsts tiesību normas ir vajadzīgas. Tas nav pretrunā arī ar Kopienas interesēm.

82. Katrā ziņā valsts tiesas uzdevums ir noskaidrot, vai un cik lielā mērā ir iespējams lauzt līgumus, kuru izpildei ir prioritāri jāsaņem elektroenerģijas importa jaudas, un vai no līgumu laušanas pēc ekonomiski saprātīgiem noteikumiem būtu bijis iespējams gūt labumu.

84. Direktīvas 3. panta 3. punktā ir atgādināts, ka "Kopienas interesēs ietilpst [...] tiesīgu patērētāju konkurence saskaņā ar šo Direktīvu un Līguma [86.] pantu". Taču brīva piekļuve tirgum brīvas piekļuves pārvades sistēmai veidā ir ierobežota: Direktīvas 17. panta 5. punkts skaidri noteic, ka tiesībām piekļūt pārvades sistēmām ir iespējami ierobežojumi⁴¹.

83. Neskatoties uz šīs pārbaudes iznākumu, pastāv pamatots iemesls pieņemt, ka attieci-

85. Runājot par Kopienas interesēm, ir jāpiezīmē, ka minētās valsts tiesību normas neietekmē elektroenerģijas tirdzniecības apjomus starp dalībvalstīm⁴². Tās attiecas tikai uz ierobežotu savienoto tīklu starp Nīderlandi un citām dalībvalstīm jaudas apjomu⁴³. Francijas valdība pat apšauba, vai šādā veidā

38 — Rakstisko apsvērumu 28. un turpmākie punkti.

39 — Apstāklis, ka vēlamās piekļuves sistēmai garantēšana Kopienas valsts atbalsta tiesību nozīmē nav saistīta ar valsts līdzekļu nodošanu, izskaidro, kādēļ iesniedzējtiesa nebalstījās uz Līgumā noteiktajām valsts atbalsta tiesību normām. Šāds jautājums noteikti rastos, ja līguma laušanas izmaksas būtu jāsedz kā *stranded costs* izmaksas.

40 — Par primāro tiesību prasībām attiecībā uz prioritāru elektroenerģijas importa jaudu piešķiršanu skat. sadaļu par pirmo prejudiciālo jautājumu.

41 — "Attiecīgais pārvades vai sadales sistēmas operators var atteikties pieņemt, ja tam nav vajadzīgās jaudas. Šāds atteikums attiecināms ir jāpamato, īpaši, ņemot vērā 3. pantu."

42 — Visvairāk ir skarts tirgus dalībnieku savstarpējais stāvoklis. Nīderlandes un citu dalībvalstu savienoto elektroenerģijas tīklu kopējā jauda nav ietekmēta.

43 — Skat. skaitļus Francijas valdības rakstveida apsvērumu 3. pielikumā: Nīderlandes importa jauda 2000. gadā bija 3200 MW, 2001. un 2002. gadā — 3350 MW. Nīderlandes valdības minētais apjoms ir 3900 MW, kas ir priekšnoteikums jaudas palielināšanai.

tiek vispār ietekmēta iekšējā konkurence Kopienā⁴⁴.

valdības izteikumiem princips "*use it or loose it*" ir minēto noteikumu pamatā.

86. Aplūkojot minēto privileģējošo valsts tiesību normu piemērotību, ir jāievēro prasība, lai attiecīgais prioritāri piešķirtais elektroenerģijas importa jaudas apjoms nepārsniegtu ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumā noteikto jaudas apjomu⁴⁵. Arī šis nosacījums šajā lietā šķiet izpildīts, jo prioritāri importa jauda tiek piešķirta tikai pēc SEP pieprasījuma.

88. Runājot par prioritāras elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanas piemērotību, visbeidzot, ir ļoti svarīgi, lai paredzētā prioritārā elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana pārvades tīklā tiktu ierobežota laikā un sadalīta atbilstoši noslēgto ilgtermiņa līgumu darbības laikam, kas gandrīz atbilstu secinājumam, ka attiecīgie noteikumi tika pieņemti atbilstoši vēlamajam mērķim, respektīvi, nodrošinot to līgumu saistību izpildi, kuri tika noslēgti, lai pildītu pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi ietvaros uzliktos pienākumus.

87. Vēl ir jāievēro prasība, lai neizmantotā elektroenerģijas jauda, kuru sadales operators piešķiris attiecīgajam uzņēmumam, tiktu atkārtoti piedāvāta citiem tirgus dalībniekiem⁴⁶. Pēc neapstrīdētiem Nīderlandes

89. Liela nozīme ir arī tam, ka prioritāra elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana nenotiek bez atlīdzības. Ienākumiem no šīs atlīdzības ir noteikti konkrēti izmantošanas mērķi. Saskaņā ar 1998. gada līguma 31. panta 5. punktu šie līdzekļi kalpo savienoto sistēmu jaudas palielināšanai.

44 — Šī jautājuma izklāstam nepieciešama apjomīgu faktu izvērtēšana, ko šeit diemžēl nav iespējams veikt.

45 — Spriežot pēc lietas materiāliem, šis priekšnoteikums ir izpildīts: līdz 2002. gada 31. martam līguma priekšmets bija 1500 MW; laika posmā no 2002. gada 1. aprīļa līdz 2003. gada 31. martam — 1 650 MW; laika posmā no 2003. gada 1. aprīļa līdz 2005. gada 31. decembrim — 1 050 MW un laika posmā no 2006. gada 1. janvāra līdz 2009. gada 31. martam — 750 MW. 2001. gada pārejas likuma 13. panta 1. punkts ierobežo prioritāru jaudas piešķiršanu līdz 2005. gada 31. martam līdz 900 MW, bet no 2005. gada 1. aprīļa līdz 2009. gada 31. martam — līdz 750 MW, lai gan katru reizi, piesakoties uz prioritāru pārvades jaudu apjomu, ir jāpierāda, ka noslēgtie ilgtermiņa līgumi vēl ir spēkā.

46 — Skat. Regulas Nr. 1228/2003 6. panta 4. punkta 2. teikumu: "Ikvienam piešķirto jaudu, kas netiks izmantota, atpakaļ tirgū nodod atklātā, pārredzamā un nediskriminējošā veidā".

90. Minēto valsts pasākumu samērīguma noslēdzošā izvērtēšana ir jāveic valsts tiesai, ņemot vērā visus konkrētās lietas apstākļus.

91. Tādēļ uz otro prejudiciālo jautājumu būtu jāatbild, ka Direktīvas 96/92 7. panta 5. punkts attiecas uz prioritāru elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu. Direktīvas 96/92 7. panta 5. punkta nediskriminācijas princips atļauj prioritāru elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu, kas pamatota ar tiesību aktu normām, ja vien šie prioritārie pasākumi nepārsniedz to, kas ir vajadzīgs, lai izpildītu noslēgtos ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumus, un ja vien šie noslēgtie līgumi nav pretrunā ar Kopienu tiesībām, it īpaši EKL 81. pantu, EKL 82. pantu un EKL 86. panta 2. punktu.

tautsaimniecisku nozīmi, tā ka tieša EKL 86. panta 2. punkta piemērošana minētajām valsts tiesību normām ir izslēgta⁴⁸. Taču saskaņā ar ieteikto atbildi uz otro prejudiciālo jautājumu ir jāsecina, ka, izvērtējot objektīvi nepamatojamu nevienlīdzīgu attieksmi pret citiem tirgus dalībniekiem, ir jāņem vērā iespējamais pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi sniegšanas pienākums.

C — Par pirmo prejudiciālo jautājumu

92. Pirmais prejudiciālais jautājums būtībā attiecas uz EKL 86. panta 2. punkta pamatojumu valsts tiesību normu iespējamajam primāro tiesību pārkāpumam.

94. Ir jāpārbauda, cik lielā mērā primāro tiesību normas, uz kurām atsaucas iesniedzējtiesa, iestājas pret minētajiem noteikumiem.

1) EKL 28. pants kā pārbaudes mēraukla?

93. EKL 86. panta 2. punkta piemērošanas priekšnoteikumi iepriekš jau tika izklāstīti, tā ka šajā jautājumā šeit pietiek tikai ar atsauci⁴⁷. Nav apstrīdams, ka SEP vai attiecīgi tās saistību pārņēmējai NEA vairs nav uzticēts sniegt pakalpojumus ar vispārēju

95. Par jautājumu, cik lielā mērā EKL 28. pantu var uzskatīt par pārbaudes mērau-

47 — Skat. iepriekš, 72. un turpmākie punkti.

48 — Šie paši apsvērumi turklāt ir pamats tam, lai nepiemērotu Direktīvas 96/92 3. panta 3. punktu.

klu, tika ļoti strīdīgi diskutēts gan rakstveida procedūrā, gan tiesas sēdē.

par Direktīvas 7. panta 5. punkta interpretāciju, tā, lai beigās šķistu bezjēdzīgi noteikt par saistošu harmonizācijas pakāpi, kas jau sasniegta, pamatojoties uz Direktīvu 96/92.

96. Francijas valdība atsaucas uz Tiesas 2001. gada 13. decembra spriedumu lietā C-324/99⁴⁹, saskaņā ar kuru "visi valsts pasākumi kādā jomā, kurā Kopienas līmenī ir izveidots harmonizēts tiesisks regulējums, ir jāizvērtē saskaņā ar šī harmonizētā tiesiskā regulējuma noteikumiem, nevis ar EKL 30., 34. un 36. pantu".

97. NEA kā SEP saistību pārņēmēja iebilst, ka, pat ja minētās valsts tiesību normas būtu jāpārbauda saskaņā ar EKL 28. pantu, brīvas preču aprites ierobežojumi nebūs spēkā tik ilgi, kamēr pārvades sistēmas jaudas noslogotību, it īpaši savienotajās sistēmās, radīs tehniski iemesli; līdz ar to minētajās valsts tiesību normās tiks vienīgi atspoguļota jau tāpat pastāvošā jaudas noslogotība.

98. Jāpiekrīt Francijas valdības argumentam, ka nevar ņemt vērā primāro tiesību normas, kamēr par izsmelošām var atzīt Direktīvas prasības attiecībā uz piekļuvi pārvades sistēmai. Manuprāt, ir jāapšaubā, vai EKL 28. panta ietvaros varētu atrast tiesisku pamatojumu, kas jau nebūtu minēts diskusijā

99. Ņemot vērā ar Direktīvu 96/92 sasniegto harmonizācijas pakāpi, ir jāatzīmē, ka tajā, kā tas jau tika minēts iepriekš⁵⁰, nav atbildēts uz daudziem konkrētiem jautājumiem saistībā ar piekļuvi pārvades sistēmai. Tādēļ it īpaši ir jāatzīmē, ka jaunākajā Regulā Nr. 1228/2003⁵¹ ir mēģināts atrisināt dažas šīs problēmas⁵². Pamatojoties uz nediskriminācijas principa nozīmi Direktīvā 96/92⁵³, šķiet, ka šis princips zināmā mērā prevalē pār specifiskajiem piekļuves noteikumiem.

100. Ja Tiesa, raugoties no šī viedokļa, tomēr vēlēšies atsaukties uz EKL 28. pantu, tad ir jāatgādina par tā piemērošanas apjomu spriedumā lietā *Dassonville*, saskaņā ar kuru

49 — Spriedums lietā *DaimlerChrysler* (*Recueil*, I-9897. lpp., 32. punkts).

50 — Skat. iepriekš, 40. un turpmākie punkti.

51 — Cītēts 26. zemspītras piezīmē.

52 — Tādas kā, piemēram, izlīdzināšanas mehānismi starp sistēmas operatoriem, atbildība par piekļuvi sistēmai, jaudas noslogotības pārvalde utt. Regula Nr. 1228/2003 pamatā atsaucas uz *European Electricity Regulatory* darbu Florencē.

53 — Skat. iepriekš, 54. punkts.

EKL 28. pants nepieļauj nevienu dalībvalsts tiesisku regulējumu vai pasākumu, kas tieši vai netieši, faktiski vai potenciāli ierobežo iekšējo tirdzniecību Kopienā⁵⁴. Nav apstrīdams, ka pārvades sistēmu un sadales sistēmu jauda ir tehniski ierobežota; bet, ja pieprasījums varētu pārsniegt esošo jaudas piedāvājumu, tad esošās jaudas sadales metode ir svarīga attiecībā uz EKL 28. pantā aizsargāto piekļuvi elektroenerģijas pārvades sistēmai, kā to uzskatāmi pierāda pamata prāva⁵⁵. Prioritāra elektroenerģijas importa jaudas sadales garantēšana tādējādi var kavēt vai pat vispār liegt citu tirgus dalībnieku piekļuvi sistēmai. Raugoties no šāda viedokļa, prioritāra elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana iekšējā Kopienas elektroenerģijas tirgū neattiecas tikai uzniecīgas daļas — t.i., sistēmas jaudas — sadali starp tirgus dalībniekiem pēc objektīviem kritērijiem⁵⁶.

tības pārvaldei⁵⁸. Turklāt ir jāizšķir uz tirgu orientētās metodes⁵⁹ un citas metodes⁶⁰, lai gan 6. Florences forums [6. *Florence Forum*] atbalstīja uz tirgu orientētus risinājumus. Regulas Nr. 1228/2003 6. panta 1. punktā ir apstiprināts šis secinājums, nosakot, ka “elektrotīklu sastrēgumu problēmas risina ar nediskriminējošiem, uz tirgu balstītiem noteikumiem”.

101. Komisijas darba dokumenti⁵⁷ šajā sakarā skaidri parāda, ka atšķirīgās jaudas sadales metodes var kalpot jaudas noslogo-

102. Ja prioritāra elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana pastiprina elektrotīklu sastrēgumu problēmas un vienlaicīgi arī ierobežo iespējas izmantot uz tirgu orientētus risinājumus, tā būtu jāpārbauda, kā mērauklu izmantojot EKL 28. pantu. Šo noteikumu pārkāpums būtu tad, ja prioritārai elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanai būtu diskriminējošas pazīmes, kuru rezultātā tiktu pārkāpts Direktīvas 96/92 7. panta 5. punktā minētais nediskriminācijas princips⁶¹.

54 — 1974. gada 11. jūlija spriedums lietā 8/74 *Dassonville* (*Recueil*, 837. lpp., 5. punkts).

55 — Skat. iepriekš, 58. punkts.

56 — NEA neapgalvo neko citu, kā vien to, ka prioritārā elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana nav pasākums ar līdzvērtīgu iedarbību, kā tas ir noteikts EKL 28. pantā, “tik ilgi, kamēr attiecīgajai tiesību normai nav diskriminējošas iedarbības”. Diskriminācija pastāv tieši tādos gadījumos, kad dažāda attieksme pret tirgus dalībniekiem objektīvi nav pamatota, kas šajā lietā ir juridiskā strīda priekšmets.

57 — It īpaši skat. *Congestion management in the EU electricity transmission network* — *Status report*, 2002. gada septembris.

58 — Ar tīkla sastrēgumu pārvaldīšanu ir saprotams lēmums par ierobežotu pārvades jaudas piešķiršanu.

59 — Kā, piemēram, tiešas vai netiešas (*market splitting*) jaudas izsoles.

60 — It īpaši “*retention*” (jaudas rezervēšana vertikāli integrētiem uzņēmumiem), “*first come, first serve*”, “*pro-rata*”.

61 — Alternatīvā kārtā būtu jāpārbauda, cik lielā mērā brīvas preču aprites pārkāpums varētu attaisnot ar EKL 30. pantu. Kamēr NEA atsaucas uz judikatūrā noteikto piegādes drošību kā atzītu pamatojumu (skat. 1984. gada 10. jūlija spriedumu lietā 72/83 *Campus Oil* u.c., *Recueil*, 2727. lpp., 34. punkts), iespējams ir jāpaskaidro, ka, lai gan minētie ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumi tika noslēgti šī mērķa īstenošanai, šajā lietā vērtējamā elektroenerģijas importa jaudas prioritāra piešķiršana tika veikta brīdī, kad SEP vairs nesniedza šāda veida pakalpojumus.

2) Par Kopienu konkurences tiesībām

a) EKL 81. panta un EKL 82. panta piemērošanas joma

103. Jākonstatē, ka attiecīgā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets ir prioritāra elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana, lai pildītu noslēgto ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumu saistības, nevis paši ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumi.

104. Vispirms ir jāatzīst, ka atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai "EKL 81. pantu un EKL 82. pantu piemēro konkurenci ierobežojošām darbībām, kuras izdara paši uzņēmumi pēc savas iniciatīvas. Ja kāda uzņēmuma konkurenci ierobežojošu darbību paredz valsts tiesību normas vai tās rada tiesisku pamatu, kas izslēdz jebkādu iespēju šiem uzņēmumiem darboties konkurences apstākļos, tad šādā gadījumā EKL 81. un 82. pants nav piemērojams. Šajā gadījumā konkurences ierobežojumu cēlonis, kā to paredz šie noteikumi, nav šo uzņēmumu neatkarīga rīcība"⁶².

105. Šajā lietā ir jāatzīst, ka prioritāra elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana notiek saskaņā ar valsts tiesību normām. Līdz ar to, neskatoties uz vispārīgu EKL 81. un 82. panta piemērojamību pašiem ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumiem⁶³, šie noteikumi katrā ziņā nav tieši piemērojami, lai izvērtētu šeit minētās strīdīgās valsts tiesību normas.

106. Taču ir jāatgādina, ka saskaņā ar EKL 86. panta 1. punktu attiecībā uz uzņēmumiem, kam dalībvalstis piešķirušas īpašas vai ekskluzīvas tiesības, dalībvalstis nedz ievieš, nedz uztur spēkā tādus pasākumus, kas ir pretrunā ar šo Līgumu, it īpaši noteikumiem, kas ietverti 12. pantā un 81.–89. pantā. Tādēļ ir jājautā, cik lielā mērā EKL 81. un 82. pants saistībā ar EKL 86. panta 1. punktu nepieļauj tāda veida valsts tiesību aktus, kādi ir minēti šajā lietā.

b) EKL 86. panta 1. punkta piemērošanas joma

107. EKL 86. panta 1. punktu piemēro uzņēmumiem ar nosacījumu, ka šiem uzņēmumiem ir piešķirtas īpašas vai ekskluzīvas tiesības.

62 — Iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-207/01, 30. punkts.

63 — Skat. iepriekš, 65. un turpmākie punkti.

108. Ar Nīderlandes 2001. gada pārejas likumu prioritāra elektroenerģijas importa jauda elektroenerģijas pārvades sistēmā tika piešķirta kādam uzņēmumam, lai tas varētu pildīt ilgtermiņa elektroenerģijas piegādes līgumus, kas bija noslēgti starp šo uzņēmumu un ārvalstu elektroenerģijas ražotājiem. Līdz ar to runa ir par tiesībām, kuras dalībvalsts ar likumu vai administratīvu lēmumu garantē ierobežotam kādas jomas uzņēmumu skaitam, respektīvi, tās ir īpašas tiesības EKL 86. panta 1. punkta nozīmē.

3) Elektroenerģijas importa jaudas prioritāra piešķiršana kā konkurences jautājums

109. Prioritārā elektroenerģijas importa jaudas piešķiršana notika saskaņā ar valsts tiesību normām tā, ka šajā gadījumā nebija iespējams noslēgt konkurenci ierobežojošas vienošanās starp uzņēmumiem, šajā gadījumā — SEP un sistēmas operatoru. Tādēļ nav jāveic vērtējums attiecībā uz EKL 81. pantu⁶⁴.

110. Ja sistēmas operators ir uzskatāms par uzņēmumu, tad tam var piemērot EKL

82. pantu tiktāl, ciktāl minētās valsts tiesību normās sistēmas operatoram ir izvirzīta prasība saviem sadarbības partneriem piedāvāt līdzvērtīgus pakalpojumus ar atšķirīgiem nosacījumiem, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus⁶⁵.

111. Tādēļ EKL 82. panta c) apakšpunkts saistībā ar EKL 86. panta 1. punktu izraisa jautājumu par tirgus dalībnieku diskriminēšanu saistībā ar prioritāru elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu, lai pildītu noslēgtos ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumus. Šāda EKL 82. panta c) apakšpunktā noteiktā diskriminācija nepastāv, ja tā ir pamatojama ar objektīviem iemesliem. Tiktāl var atsaukties uz Direktīvas 7. panta 5. punktā noteiktā nediskriminācijas principa izpildi⁶⁶, jo EKL 82. panta c) apakšpunkts nesniedz nekādus papildu apsvērumus saistībā ar minēto valsts tiesību normu tiesisko izvērtēšanu, un tādēļ nav vajadzīga to īpaša pārbaude.

112. Kamēr, izvērtējot SEP vai attiecīgi tās saistību pārņēmējas rīcību saistībā ar iespējamo prioritāro elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu, var atsaukties uz EKL 82. pantu, piemērojot EKL 86. panta 1. punktu, rodas jautājums, cik lielā mērā labumu gūstošais uzņēmums, kuram ir dominējošs stāvoklis attiecīgajā nozarē, izmanto viņam piešķirtās priekšrocības, lai nostiprinātu savu dominējošo stāvokli, samazinātu konkurenci vai apgrūtinātu jauno

64 — Tas neskar jautājumu, cik lielā mērā ilgtermiņa elektroenerģijas piegādes līgumi starp elektroenerģijas ražotājiem un sadales operatoriem un līdz ar to starp uzņēmumiem ir saderīgi ar EKL 81. pantu. Šajā sakarā skat. iepriekš 65. un turpmākos punktus.

65 — EKL 82. panta c) apakšpunkts.

66 — Skat iepriekš, 55. un turpmākie punkti.

tirgus dalībnieku piekļuvi tirgum. Šajā sakarā vispirms ir jānosaka, vai *SEP* vai attiecīgi tās saistību pārņēmējai šajā nozarē ir dominējošs stāvoklis. Taču neatkarīgi no tā būtu pret-runīgi pieņemt, ka, no vienas puses, nevien-

līdzīgā attieksme pret attiecīgajiem tirgus dalībniekiem tiek objektīvi pamatota, bet vienlaicīgi atzīt, ka, no otras puses, tās pašas tiesību aktu normas ir pārkāpuma iemesls EKL 82. panta nozīmē.

V — Secinājumi

113. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, iesaku Tiesai uz prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes 1996. gada 19. decembra Direktīvas 96/92/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu 7. panta 5. punkts attiecas uz prioritāru elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu.
- 2) Direktīvas 96/92 7. panta 5. punkta nediskriminācijas princips pieļauj šādu prioritāru elektroenerģijas importa jaudas piešķiršanu, kas ir pamatota ar valsts tiesību normu, ja vien šāda privileģēta attieksme nepārsniedz to, kas ir vajadzīgs noslēgto ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumu izpildei, un ja vien šie noslēgtie līgumi nav pretrunā ar Kopienu tiesībām, it īpaši EKL 81. pantu, EKL 82. pantu un EKL 86. panta 2. punktu.